

PM 2005 RVII (Dnr 329-4845/2004)

Ansökan om stöd till överviktsprojekt

Skrivelse från Stiftelsen ungdomsvård

Borgarrådsberedningen föreslår kommunstyrelsen besluta följande
Stiftelsen ungdomsvårds ansökan om stöd avslås.

Föredragande borgarrådet Margareta Olofsson anför följande.

Bakgrund

Stiftelsen ungdomsvård har inkommit med en ansökan, *bilaga*, till kommunstyrelsen om ekonomiskt stöd till ett projekt som syftar till att hjälpa överviktiga ungdomar och ungdomar i riskzonen för övervikt att ändra sin livsföring. Stiftelsen arbetar sedan flera år med ungdomar som har dragits in i missbruk och kriminalitet. Stiftelsen anlitas, enligt ansökan, bland annat av Stockholms stad. Stiftelsen framhåller i sin ansökan att övervikt handlar om ett allvarligt beroendetillstånd som måste bemötas med professionella stödinsatser för att kunna brytas, och ser det som jämförbart med drog- och spelberoende.

Genom att erbjuda ungdomar konkret stöd och samarbete med skolor i förebyggande syfte är stiftelsens mål att uppnå varaktig viktnedgång hos ungdomarna och därmed skapa förhöjd livskvalitet genom förbättrad fysisk och psykisk hälsa. Detta ska uppnås genom ett tvärprofessionellt samarbete mellan läkare, socionomer, dietister, ”friluftsexperter” m.fl. De huvudsakliga metoderna är enligt ansökan läkarstöd, fysiska aktiviteter, vila/återhämtning, matlagningskurser/kostrådgivning, mentorskap/kamratstöd, samtal, utbildning och föräldrastöd/nätverksarbete.

Remisser

Ärendet har för synpunkter remitterats till stadsledningskontoret, socialtjänstnämnden, utbildningsnämnden och idrottsnämnden.

Stadsledningskontoret kan inte se att staden har möjlighet att medverka vid finansieringen av utomstående projekt av det slag som avses i stiftelsens ansökan och föreslår att ansökan avslås.

Socialtjänstnämnden anser inte att det är rimligt att denna verksamhet ska bekostas av Stockholms stad. Nämnden menar att om andra kommuner placerar unga överviktiga i verksamheten så ska de betala på samma sätt som stadsdelsnämnderna gjort. Vidare anser nämnden att den verksamhet som stiftelsen bedriver kan närmast beskrivas som en mellanvårdsverksamhet och nämnden anser att den i så fall ska upphandlas i konkurrens och inte erhålla bidrag.

Utbildningsnämnden föreslår att ansökan avslås.

Idrottsnämnden anser att det är viktigt att framhålla att problemet med överviktiga och inaktiva barn är stort. Nämnden anser att ett projekt i linje med vad som anförs i skri-

velsen redan pågår och anser vidare att sådana projekt sker bäst genom ett samarbete lokalt med skolhälsovården och berörda stadsdelsförvaltningar.

Mina synpunkter

Övervikt är ett växande problem bland barn och unga. Inom staden bedrivs för närvarande ett överviktsprojekt i idrottsnämndens regi. Projektet riktar sig till överviktiga barn och ungdomar som rekryteras via skolhälsovården. Stockholms läns landsting har antagit ett handlingsprogram, "Handlingsprogram övervikt och fetma", där målet är att halvera andelen personer med fetma bland stockholmarna fram till 2013. En stor vikt läggs vid barns övervikt och skolhälsovården ges en stor betydelse. Landstinget anser i sitt program att skolhälsovården bör remittera till sjukvården om skolhälsovårdens åtgärder inte ger resultat inom sex månader.

Under hösten 2005 kommer kommunfullmäktige att ta ställning till ett förslag om att ett folkhälsoprogram ska tas fram. Enligt förslaget ska barn och ungdomar prioriteras i folkhälsoprogrammet. Programmet ska också, enligt förslaget, ta sin utgångspunkt i de nationella folkhälsomålen där målen ökad fysisk aktivitet samt goda matvanor och säkra livsmedel ingår.

Socialdepartementet har nyligen lagt fram ett underlag till handlingsplan för goda matvanor och ökad fysisk aktivitet i befolkningen. Handlingsplanen tar särskild hänsyn till barns och ungdomars levnadsförhållanden och förslagen är inriktade på förbättrade levnadsvanor för denna grupp. Staden kommer att arbeta för en god hälsa för stockholmarna med såväl handlingsplanen som folkhälsoprogrammet som stöd.

En av de viktigaste folkhälsofrågorna idag är övervikt och inaktivitet och det är viktigt att dessa frågor kommer på dagordningen. Olika undersökningar visar att fetma är en klassfråga. I t.ex. COMPASSTUDIEN från 2004, som undersökte 15-åringar i Stockholms län, visade det sig att fetma var mer än tre gånger så vanligt bland flickor med lågutbildade mödrar jämfört med flickor som hade högutbildade mödrar. För pojkar var fetma nästan dubbelt så vanligt.

Enligt min mening är det viktigt att stadsdelsnämnderna tar problemet med överviktiga barn på allvar och ger hjälp åt de barn som behöver det. Skolan och skolhälsovården har här en viktig roll och möjligheten att remittera vidare till sjukvården ska användas. När så behövs anser jag att nämnderna ska lämna bistånd enligt socialtjänstlagen för att barnet ska få behandling. Några stadsdelsnämnder har lämnat bistånd för att barn ska kunna delta i Stiftelsen ungdomsvårds överviktsprojekt. Jag anser, i likhet med samtliga remissinstanser, att kommunstyrelsen inte särskilt kan stödja Stiftelsen ungdomsvårds projekt. Däremot finns det naturligtvis möjlighet för de stadsdelsnämnder och skolor som så önskar att samarbeta med eller upphandla platser hos Stiftelsen ungdomsvård eller någon annan aktör.

Jag föreslår kommunstyrelsen besluta följande

Stiftelsen ungdomsvårds ansökan om stöd avslås.

Stockholm den 18 augusti 2005

MARGARETA OLOFSSON

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

ÄRENDET

Stiftelsen ungdomsvård har inkommit med en ansökan om stöd för sitt "Överviktsprojekt". Projektets mål är att genom professionella stödinsatser under två års tid bidra till att överviktiga barn och ungdomar får en varaktig viktreduktion och förhöjd livskvalitet, *bilaga*.

REMISSER

Ärendet har för synpunkter remitterats till stadsledningskontoret, socialtjänstnämnden, utbildningsnämnden och idrottsnämnden.

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande av den 25 februari 2005 är i huvudsak av följande lydelse.

Övervikt har under senare år uppmärksamats som ett växande problem, inte bara i Sverige och västvärlden utan det ses närmast som ett framtida globalt hot mot människors hälsa. Fetma och övervikt har kommit att bli en av välståndets avigsidor. Förutom att övervikt kan bidra till sänkt livskvalitet för den enskilde får det direkta återverkningar på behovet och konsumtionen av hälso- och sjukvård.

Genom förskolan och framförallt skolan har kommunerna goda möjligheter att följa och även påverka barns och ungdomars hälsa och utveckling. Livsstilsfrågor bör naturligt ingå som ett väsentligt område i flera av skolans ämnen. Den strategi för elevhälsa i Stockholms stad som kommunfullmäktige antog i september 2004 ger stadens skolor en viktig signal och ledning för det förebyggande arbetet. De hälsofrämjande insatserna ska bland annat komma till uttryck i att eleverna får en god och näringsriktig kost, ges möjligheter till motion och rörelse och få stöd i att stärka självtillit och självkänsla.

Stadsledningskontoret underströk redan i samband med framtagandet av förslaget till elevhälsostrategin att några nya ekonomiska resurser för detta ändamål inte kunde påräknas. Skolornas insatser måste ske inom befintlig budget. Kontoret kan därför inte se att staden har möjlighet att medverka vid finansieringen av utomstående projekt av det slag som avses i stiftelsens ansökan. Stadsledningskontoret föreslår att ansökan avslås.

Socialtjänstnämnden beslöt den 15 mars 2005 att överlämna och återropa tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Socialtjänstförvaltningens tjänsteutlåtande av den 21 februari 2005 är i huvudsak av följande lydelse.

I Sverige är hälften av männen, en tredjedel av kvinnorna och en femtedel av barnen överviktiga eller feta. Antalet personer med kraftig övervikt eller fetma, som kan leda till allvarliga hälsorisker, har fördubblats på 20 år. Skälet är att vi äter mer och att vi rör oss mindre i vardagen.

Regeringen har för avsikt att lägga fram en handlingsplan för goda matvanor och ökad fysisk aktivitet i befolkningen. Syftet med en sådan handlingsplan är att vidta åtgärder som förbättrar goda matvanor och fysisk aktivitet och på så sätt bidra till det övergripande folkhälsomålet: "Att skapa samhällseliga förutsättningar för en god hälsa på lika villkor för hela befolkningen".

Livsmedelsverket och Statens Folkhälsoinstitut fick i uppdrag att ta fram underlag till en sådan handlingsplan. 2005-02-09 lade dessa myndigheter fram ett underlag som innehåller mätbara mål, strategier för att uppnå målen, insatser med ansvariga aktörer, finansiering och kostnadsberäkningar av föreslagna åtgärder samt 79 konkreta insatser för hur det ska bli enklare att äta bättre och röra sig mer. Underlaget tar särskild hänsyn till barn och ungdomars levnadsförhållan-

den. Vidare beaktas kön, socioekonomi och etnicitet. Nedan följer några av de föreslagna insatserna som ska riktas mot barn och ungdomar.

- Ett nationellt program ska upprättas för att inventera, rusta upp och förnya skol- och förskolegårdar så att de inspirerar till lek, rörelse, idrott och utomhusundervisning
- Riktlinjerna för maten i skolan ska utvecklas och även inkludera frukost, mellanmål, frukt och kafeterior samt matmiljön. Riktlinjerna ska omfatta förskolan, grundskolan.
- Begränsningar av marknadsföringen av mat riktad till barn ska prövas och Sverige ska på EU-nivå verka för att TV-reklam för mat riktad till barn förbjuds. Konsumentorganisationerna föreslås få resurser att bevaka marknadsföringen och väcka debatt om utbudet av söta drycker, godis, snacks, bakverk och glass.

Stiftelsen ungdomsvård väddar om stöd/bidrag till denna verksamhet men har inte preciserat någon summa eller gjort en projektbudget. Målgruppen som stiftelsen vänder sig till ska dels komma från Stockholms län dels resten av landet. Förvaltningen anser inte att det är rimligt att denna verksamhet ska bekostas av Stockholms stad. Redan när stiftelsen ansökte om pengar hade verksamheten två ungdomar placerade som erhåller bistånd enligt socialtjänstlagen. Förvaltningen menar att om andra kommuner placerar unga överviktiga i verksamheten så ska de betala på samma sätt som stadsdelsnämnderna gjort.

Den verksamhet som stiftelsen bedriver kan närmast beskrivas som en mellanvårdverksamhet och förvaltningen anser att den i så fall ska upphandlas i konkurrens och inte erhålla bidrag.

Utbildningsnämnden beslöt den 17 mars 2005 att överlämna och återropa tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Utbildningsförvaltningens tjänsteutlåtande av den 1 mars 2005 är i huvudsak av följande lydelse.

Övervikt och fetma är ett i dubbel bemärkelse tungt problem – för den enskilde såväl som för samhället. Olika statliga myndigheter är engagerade i frågan. SBU – Statens beredning för medicinsk utvärdering – gjorde 2002 en systematisk litteraturöversikt i rapporten ”Fetma –problem och åtgärder”. I denna redovisas det vetenskapliga underlaget kring fetma. Vetenskapliga utvärderingar av olika behandlingsmetoder visar nedslående resultat särskilt i ett längre perspektiv. En kombination av olika åtgärder krävs. Det finns exempel på åtgärder som fungerar, men det saknas resurser för att genomföra en kraftfull landsomfattande satsning. En framstående del av svensk expertis är eniga om hur kampen mot barnfetman ska bedrivas för att ge effekt.

Stockholms läns landsting har tagit fram ett handlingsprogram med målet att halvera fetman till år 2013. Handlingsprogrammet beskriver hur arbetet ska bedrivas på beställarplanet, i det samhällsinriktade hälsoarbetet och i konkreta vårdprogram för barn och ungdom respektive för vuxna.

Ur vårdprogrammet för barn och ungdom sid. 30 citeras: ”All behandling av fetma bland barn och ungdom måste vara långsiktig och grundad på vetenskap och beprövad erfarenhet. Behandling av fetma är tyvärr ett område som drar till sig kvacksalvare av olika slag. Dåligt genomförda behandlingar kan försämra barnens möjligheter att hantera sin övervikt. Det är viktigt att nya behandlingar utvärderas på ett vetenskapligt korrekt sätt.”

Skolhälsovården beskrivs som den första länken i vårdkedjan för barn i skolåldrarna. Skolhälsovården ska uppmärksamma, initiera insatser och följa upp barn och ungdomar med övervikt och fetma i enlighet med landstingets och skolhälsovårdens eget vårdprogram. Till uppgifterna hör även det förebyggande arbetet som innebär att uppmärksamma övriga aktörer i skolan på problemen.

Huruvida behandlingsinsatserna i föreliggande projektplan är att betrakta som grundade på vetenskap och beprövad erfarenhet kan inte bedömas av det material som finns att granska. Projektet är generellt beskrivet i mycket svepande formuleringar där det inte heller framgår hur urvalet av barnen och ungdomarna ska ske eller på vilka kriterier. Enligt förvaltningens mening räcker det inte med ambitionen att göra en insats för alla barn och ungdomar med övervikt för

att kommunen ska stödja projektet. För sådant stöd bör ”vetenskap och beprövad erfarenhet” krävas annars riskerar vi göra mer skada än nytta.

Idrottsnämnden beslöt den 22 mars 2005 att överlämna och återropa tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Idrottsförvaltningens tjänsteutlåtande av den 1 mars 2005 är i huvudsak av följande lydelse.

Stiftelsen ungdomsvård finns inte registrerad som stiftelse hos länsstyrelsen utan är en allmännyttig stiftelse vilket endast innebär att de av skattemyndigheten beskattas i särskild ordning. Vid förvaltningens kontakter med socialtjänstförvaltningen har uppgetts att stiftelsen inte har utfört uppdrag till dem, men att de har utfört uppdrag till någon stadsdelsförvaltning.

Förvaltningen bedriver ett eget motsvarande projekt med överviktiga barn.

Förvaltningens överviktsprojekt

Idrottsnämnden godkände en särskild projektplan för överviktsprojektet under hösten 2002. Denna verksamhet påbörjades våren 2003. Initialt var projektet begränsat till endast några få grupper.

Under 2004 deltog cirka 150 barn och ungdomar i överviktsprojektet som bedrevs på 10 anläggningar, nämligen:

<i>Anläggning</i>	<i>Antal grupper</i>
Eriksdalsbadet	4
Forsgrenska badet	1
Farstahallen	1
Sandsborgsbadet	2
Skärholmens sim- & idrottshall	1
Västertorps sim- & idrottshall	1
Vällingby sim- & idrottshall	2
Tensta sim- & idrottshall	2
Husbybadet	2
Högdalens sim- & idrottshall	1

Deltagarna rekryteras genom skolhälsovården. I förvaltningens överviktsprojekt genomförs följande aktiviteter:

- Lekar i vatten och på land
- Barn- och ungdomsaerobics
- Aerobox
- Simning
- Undervisning i kost och hälsa (barn och föräldrar)
- Utflykter med fysiska aktiviteter

Förvaltningen har genomfört en utvärdering av verksamheten som senare kommer att redovisas till idrottsnämnden. I utvärderingen har följande mätts:

- Hur ledarna varit
- Hur gruppen fungerat
- Lektionerna
- Deltagande och närvaro

Det kan dock redan nu konstateras att närvaron har varit hög och att barnen/ungdomarnas betyg av verksamheten också har varit hög.

En viktig iakttagelse i detta sammanhang är att verksamheten genomförs i deltagarnas närmiljö då de ofta träffar andra barn och ungdomar i samma situation och att det har knutits nya vänskapsband.

Avslutande synpunkter

Med anledning av att förvaltningen redan bedriver ett i det närmaste identiskt projekt som utvecklas ständigt finns det inget behov av ett samarbete med stiftelsen. Sammantaget är det viktigt att framhålla att problemet med överviktiga och inaktiva barn är stort. Förvaltningen välkomnar därför ytterligare aktörer som kan erbjuda stöd till överviktiga barn. I likhet med förvaltningens överviktsprojekt sker detta bäst genom ett samarbete lokalt med skolhälsovården och berörda stadsdelsförvaltningar. Idrottsnämndens överviktsprojekt startade och genomförs utan särskilt stöd från kommunstyrelsen.